

Magazin

NEDJELJKO MARKOVIĆ

TREBA NAM VIŠE
SOCIJALNE PRAVEDNOSTI

NEDJELJKO MARKOVIĆ

Predsjednik Prague
i Hrvatske mreže
protiv siromaštva

Kada u nekoj zemlji promatramo životni standard, to znači da gledamo materijalne i društvene uvjete koji omogućavaju određeni način života, a ako gledamo u užem smislu, on označava individualnu procjenu vlastitoga zadovoljstva načinom života, njegovim tijekom, uvjetima, perspektivama te mogućnostima i ograničenjima - navodi **Nedjeljko Marković**, predsjednik Prague i Hrvatske mreže protiv siromaštva, te u nastavku svoga priloga za Magazin piše:

- Ta procjena utemeljena je na individualnome iskustvu osobe i očekivanjima te vrijednosnom sustavu pojedinca. Mladi će češće bogatstvo ili siromaštvo promatrati kroz odjeću, nove mobitele i ono vanjsko što mogu lako vidjeti kod drugih, a oni nešto stariji će veći naglasak stavljati na nekretnine, automobile i ostale materijalne simbole bogatstva. Drugi će svoje stanje procjenjivati na temelju podmirjenja temeljnih potreba poput prehrane i troškova povezanih sa stanovanjem, a treći na zadovoljavanje obrazovnih i zdravstvenih potreba, priuštivosti slobodnog vremena za sebe i djecu i putovanja. U prosjeku, većina građana tek s malim teškoćama i lako podmiruje sve svoje društvene, materijalne i kulturne potrebe, a oko 9 % građana - lako i vrlo lako, dok petina građana teško i vrlo teško spaja kraj s krajem. Drugim riječima, njihov svakodnevni život je borba i balansiranje između plaćanja režija, nove odjeće ili obveznog školskog putovanja za djecu.

DJEČJE SIROMAŠTVO

Kao pokazatelj siromaštva često ćemo gledati prihode koje pojedino kućanstvo ima, pa tako gledamo "prag rizika od siromaštva" kao pokazatelj koji je 2024. za jednočlano kućanstvo iznosio 7407 eura na godinu (oko 617 eura mjesečno), dok je za kućanstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece mlade od 14 godina iznosio 15 554 eura na godinu, odnosno oko 1300 eura mjesečno. Ono što je u Hrvatskoj problematično je da se oko 20 % stanovnika nalazi oko ovog praga rizika od siromaštva, i to već desetljećima. Upravo ove obitelji i djeca iz tih obitelji mogu reći da se osjećaju i žive siromašno, teško i vrlo teško spajaju kraj s krajem i da, unatoč radu, ili prethodnom radu budući da u ovoj skupini siromašnih gotovo polovina jesu stariji od 65, ne mogu živjeti životni standard većine građana Hrvatske.

U Hrvatskoj oko 35 % osoba ne može podmiriti neočekivani financijski izdatak, a odnosi se na ona kućanstva koja nisu u mogućnosti podmiriti neočeki-

vani financijski izdatak isključivo iz vlastitih sredstava bez da se dodatno zadužuju, i on mjesečno iznosi oko 440 eura. Ovdje su pogođene brojne obitelji s djecom koja su uključena u različite sportske aktivnosti, školska i izvanškolska putovanja, potrebe za različitim popravcima u kući, na automobilu, opremi i slično, a što sve pogođene obitelji stavlja pred izazov - omogućiti djetetu sudjelovanje prema njegovim mogućnostima ili ga odvojiti od ostatka djece i time ga dodatno stigmatizirati. Zato u Hrvatskoj mreži protiv siromaštva zagovaramo univerzalni dječji doplatka prema određenim prihodovnim rangovima, a koji će prije svega biti usmjeren na smanjivanje dječjeg siromaštva i povećanje socijalne uključenosti djece u naše društvo te povećanje njihovih obrazovnih šansi.

Oprilike isti broj obitelji, oko 35 %, suočen je i s problemom da ne mogu sebi priuštiti tjedan dana godišnjeg odmora izvan kuće, a da ne borave kod obitelji ili prijatelja. Rast cijena u turizmu time je znatno pridonio socijalnoj izolaciji naših građana, što ih dodatno potiče na iskazivanje subjektivnog dojma siromaštva i posljedica koje ono izaziva. Pitanje je koliko je program Vaučeri za godišnji odmor pridonio smanjivanju tog jaza, a takvi programi su uglavnom namijenjeni radnicima i koriste ih poslodavci koji već isplaćuju različite neoporezive naknade svojim radnicima.

Kada promatramo i nekretnosko bogatstvo, većina građana Hrvatske ima samo jednu nekretninu - često stečenu na-

sljedem ili kreditom, a oni koji posjeduju dodatnu, poput vikendica za odmor, uglavnom je takva nekretnina niže vrijednosti. Medijsku pažnju češće će okupirati osobe koje kupuju desetke nekretnina koje često zjape prazne, koje su kupljene kao ulaganje u starost i za nasljednike, a što dovodi do nekretninskog disbalansa u društvu i povećanja cijena nekretnina za sve. Za socijalnu državu važno je da su te nekretnine stečene na legalan način, ne samo iz perspektive suzbijanja pranja novca nego općeg povjerenja u institucije. Tema priuštivog stanovanja tek je sada dobila svoje mjesto zbog rastućih napetosti i nezadovoljstva mladih skupina koje su suočene s trajnim osjećajem stambene nesigurnosti što dovodi do nastavka demografskih problema, poput odgađanja sklapanja braka i rađanja djece. Nažalost, banke su pokazale socijalnu neosjetljivost tako da je sada još teže doći do kredita i očekujem jaču intervenciju središnje države u tom području, osim donošenja strategije stanovanja.

U Hrvatskoj je najveća opasnost od siromaštva u onim kućanstvima gdje živi jedna osoba u dobi od 65 ili više godina. Život, samo od mirovine, nacionalne naknade za starije ili socijalnih naknada, u toj životnoj dobi sveden je na preživljavanje jer je prosječna netomirovina oko 642 eura tek 25 eura veća od praga rizika od siromaštva. Zato ne čude brojni pokušaji da se administrativnim mjerama pomogne toj skupini građana, bilo da je riječ o modelu usklađivanja mirovina, povećanju minimalne

mirovine i obiteljskih mirovina i sl. Ključni problemi jesu kratak radni staž naših umirovljenika i visok udio umirovljenika u mlađim dobnim skupinama, što opterećuje javne mirovinske fondove. Dodaci za umirovljenike, poput ovo posljednjeg od 6 eura po godini staža za sve umirovljenike, što prosječno iznosi oko 170 eura godišnje, određeni su količinom dostupnih javnih sredstava, jer će, pretpostavljam, sredstva sadašnjim umirovljenicima biti uplaćivana na temelju poreznih uplata sadašnjih radnika. Hrvatska mreža protiv siromaštva svoju ulogu vidi kroz javno zagovaranje socijalne države koja je u stalnim napetostima za uštedama i preusmjeravanjem sredstava za neka druga "goruća" politička pitanja, poput obrane ili zelene tranzicije. Također, stalno upozoravamo kako rast cijena ne pogađa jednako sve skupine u našem društvu, a što su pokazali i rezultati istraživanja znanstvenika koji ističu kako stopa inflacije za 10 % dohodovno najsiromašnijih je gotovo 11 postotnih bodova veća od one za 10 % najbogatijih u našem društvu. Visina socijalnih naknada ne prati inflatorne procese tako da strahovi kako "socijalna pomoć" obeshrabruje za rad nije opravdana te bi svakako trebalo povećati naknade. Za socijalno pravedno društvo važno je stalno preispitivati i dostupnost zdravstvenih usluga, skupe tretmane, dodatke za lijekove, nedovoljno razvijenu palijativnu i skrb u kući za sve ranjive skupine.

IZAZOVI BUDUĆNOSTI

Eksplorzija siromaštva bila bi moguća ako dođe do nove globalne ekonomske, vojne i političke krize koja bi direktno pogodila i Hrvatsku i koja bi dovela do znatnog povećanja broja nezaposlenih osoba, a za koje socijalna država ne bi mogla osigurati minimalne životne uvjete te ne bi mogla isplaćivati primjerene naknade. Trenutno ne vidim da je izvjestan takav scenarij, ali to nas ne smije spriječiti u predviđanjima i planovima za prevenciju da do takvog scenarija i ne dođe - prije svega puno većim ulaganjima u znanost i obrazovanje te odmak od kulture turističkog blagostanja u smjeru proizvodnje znanja koja će uvijek pronaći svoje mjesto na svjetskim tržištima, priprema mladih za tržište rada i intenzivnim programima cjeloživotnog učenja. Drugim riječima, stalno se pripremati za "crne scenarije" s ciljem brze promjene zanimanja. Sve prethodne krize pokazale su sličnosti: više su stradale slabije, siromašnije zemlje koje su imale slabije obrazovano stanovništvo i građane s vještinama koje nisu trebale nikome. ■

SANJIN STRUKIC/PIXSELL